

ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (esimene koda laiendatud koosseisus)

5. aprill 2006^{*}

Kohtuasjas T-351/02,

Deutsche Bahn AG, asukoht Berliin (Saksamaa), esindajad: esialgu *avocat* M. Schütte, *avocat* M. Reysen ja *avocat* W. Kirchhoff, hiljem M. Schütte ja M. Reysen, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: V. Kreuschitz ja J. Flett, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

keda toetab

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: A.-M. Colaert, F. Florindo Gijón ja C. Saile,

menetlusse astuja,

^{*} Kohtumenetluse keel: saksa

mille esemeks on taotlus tühistada komisjoni 12. septembri 2002. aasta otsus, millega jäeti rahuldamata hageja poolt 5. juulil 2002 esitatud kaebus,

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS
(esimene koda laiendatud koosseisus),

koosseisus: president B. Vesterdorf ning kohtunikud J. D. Cooke, R. García-Valdecasas, I. Labucka ja V. Trstenjak,

kohtusekretär: ametnik K. Andova,

arvestades kirjalikus menetluses ja 21. septembri 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Õiguslik raamistik

- ¹ Nõukogu 19. oktoobri 1992. aasta direktiivi mineraalõlilede kehtestatud aktsiisimaksude struktuuri ühtlustamise kohta (EÜT L 316, lk 12) artikli 1 lõige 1 sätestas, et liikmesriigid kehtestavad mineraalõlilede ühtlustatud aktsiisimaksu selles direktiivis sätestatud korras.

- 2 Direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid ühtlustatud aktsiisimaksust vabastama muu hulgas „mineraalõlid, mida tarnitakse kasutamiseks õhusõiduki kütusena, välja arvatud eraviisilised lõbulennud.”
- 3 Direktiiv 92/81 tunnistati alates 31. detsembrist 2003 kehtetuks nõukogu 27. oktoobri 2003. aasta direktiiviga 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik (ELT L 283, lk 51; ELT eriväljaanne 09/01, lk 405).
- 4 21. detsembri 1992. aasta Mineralölsteuergesetz'i (Saksa seadus mineraalõlide maksustamise kohta) (BGB1. 1992 I, lk 2185, parandus: BGB1. 1993 I, lk 169; edaspidi „MinöStG”) § 4 lõikes 1 on sätestatud:

„1. Arvestades § 12 sätteid, võivad maksust vabastatud olla mineraalõlid

[...]

3) mida kasutavad õhusõiduki kütusena

a) lennuettevõtjad, kes tegelevad isikute ja kaupade veoga kommertseesmärgil või osutavad tasu eest teenuseid,

[...]”.

- 5 Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli [88] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339) artikkel 4 sätestab:

„1. Komisjon vaatab teatise läbi niipea, kui on selle kätte saanud. Ilma et see piiraks artikli 8 kohaldamist, teeb komisjon otsuse vastavalt lõigetele 2, 3 või 4.

2. Kui komisjon pärast esialgset uurimist leiab, et meede, millest teatati, ei kujuta endast abi, siis võtab ta selle kohta vastu otsuse.

3. Kui komisjon pärast esialgset uurimist leiab, et teatatud meetme ühisturuga kokkusobivuse kohta ei ole ilmnenud mingeid kahtlusi, kuivõrd see jääb asutamislepingu artikli [87] lõike 1 reguleerimisalasse, otsustab ta, et nimetatud meede sobib ühisturuga kokku [...]. Otsuses tuleb täpsustada, millist asutamislepingu erandit on kohaldatud.

4. Kui komisjon pärast esialgset uurimist leiab, et teatatud meetme ühisturuga kokkusobivuse kohta ilmnes kahtlusi, otsustab ta alatatada asutamislepingu artikli [88] lõikes 2 sätestatud menetluse [...].”

- 6 Määruse nr 659/1999 artikkel 10 sätestab:

„1. Kui komisjoni käsutuses on ükskõik millisest allikast saadud teave väidetava ebaseadusliku abi kohta, kontrollib ta seda teavet viivitamata.

2. Vajaduse korral taotleb komisjon teavet kõnealuselt liikmesriigilt. Artikli 2 lõiget 2 ja artikli 5 lõiget 1 kohaldatakse *mutatis mutandis*.

[...]”.

7 Määruse nr 659/1999 artikli 13 lõige 1 näeb ette:

„Võimaliku ebaseadusliku abi kontrollimise põhjal tuleb teha otsus vastavalt artikli 4 lõigetele 2, 3 või 4 [...]”.

8 Määruse nr 659/1999 artikkel 20 sätestab:

„[...]”

2. Iga huvitatud pool võib komisjonile teatada väidetavast ebaseaduslikust abist ja abi kuritarvitamisest. Kui komisjon leiab, et kasutada oleva teabe alusel ei ole seisukoha võtmine selles küsimuses piisavalt põhjendatud, teatab ta sellest huvitatud poolele. Kui komisjon teeb otsuse küsimuse kohta, millega esitatud teave on seotud, saadab ta otsuse koopia huvitatud poolele.

3. Kõik huvitatud pooled võivad taotluse korral saada koopia igast vastavalt artiklitele 4 ja 7, artikli 10 lõikele 3 ja artiklile 11 tehtud otsusest.”

9 Määruse nr 659/1999 artikkel 25 sätestab:

„Vastavalt II, III, IV, V ja VII peatükile tehtud otsused adresseeritakse kõnealusele liikmesriigile. Komisjon teatab nendest otsustest viivitamata kõnealusele liikmesriigile ja annab talle võimaluse teatada komisjonile, millist teavet see peab ametisaladuse hoidmise kohustuse alla kuuluvaks.”

Asjaolud ja menetlus

10 Deutsche Bahn AG on Saksa riiklik raudtee-ettevõtja. Kuna hageja leidis, et MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktis a ette nähtud maksuvabastus, mis kehtib lennukikütusele, toob kaasa raudteetranspordi (eelkõige mis puudutab kiirronge) ja õhutranspordi valdkonna ettevõtjate vahelise konkurentsi moonutamise, esitas ta komisjonile oma 5. juuli 2002. aasta kirjas kaebuse, mis puudutas nimetatud maksuvabastust, ning taotles komisjonilt EÜ artiklis 88 ette nähtud uurimismenetluse algatamist.

- 11 Loyola de Palacio, tol ajal transpordi eest vastutav komisjoni liige, saatis 12. septembril 2002 hagejale kirja, millele oli ekslikult märgitud kuupäevaks 21. september 2002, mis kõlas järgmiselt (edaspidi „vaidlustatud otsus”):

„Tänan Teid Teie hiljutise kirja eest, mis puudutas Deutsche Bahni ja „odavlen-
nuettevõtjate” vahelist konkurentsi Saksamaal, milles Te palute komisjonil võtta
meetmeid lennukikütusele ettenähtud maksuvabastuse vastu.

Te olete kirjale lisatud ametlikus kaebuses väitnud, et lennukikütusele ette nähtud maksuvabastus ei sobi kokku siseturuga. Euroopa Komisjon leiab sellegipoolest, et kõnealune vabastus ei kujuta endast riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 mõttes. Maksuvabastus põhineb nõukogu direktiivil mineraalõlilede kehtestatud aktsiisimaksude struktuuri ühtlustamise kohta, mis on EÜ [...] artikli 93 kohaselt võetud vastu liikmesriikide poolt ühehäälselt. Lisaks tuleb rõhutada, et direktiiviga ei ole liikmesriikidele antud kaalutusõigust. Järelikult tuleb [MinöStG] § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktis a sätestatud maksuvabastust käsitleda direktiivi [92/81] rakendusmeetmena, mitte abi andmise katsena.

Pealegi on Euroopa direktiiv kooskõlas rahvusvahelise praktikaga, mis tugineb Rahvusvahelise Tsiviillennundusorganisatsiooni (ICAO) poolt rahvusvahelise tsiviil-
lennunduse konventsiooni (edaspidi „Chicago konventsioon”) alusel rakendatavale poliitikale.

Kuna komisjon on seisukohal, et lennukikütuse maksuvabastus ei seendu riigiabi puudutavate probleemidega, ei pea ta vajalikuks EÜ [...] artiklis 88 ette nähtud riigiabi puudutavat uurimismenetlust algatada.

Euroopa Komisjon on — nagu te olete õigustatult oma kirjas märkinud — maksuvabastuse probleemi korduvalt uurinud. Komisjon on mitu korda taotlenud, et küsimust arutataks ICAO-s, pidades silmas kas lennukikütuse maksu või muude samaväärsete meetmete kehtestamist. Hetkel uurib üks ICAO töögrupp, kuidas saaks rahvusvahelisele tsiviillennundusele kehtestada turupõhiseid meetmeid, nagu lõive, emissioonikvootide vahetamist ning vabatahtlikke mehhanisme.

Euroopa Komisjon märgib — sõltumatult rahvusvahelist õigust puudutavast küsimusest — oma Euroopa transpordipoliitika valges raamatus, mis avaldati 2001. aastal, et kaaluda tuleks „lennukikütuse maksuvabastuse tühistamist ühendusesiseste lendude osas. Selline lähenemine pole probleemitu, kuna nõuab võrdset kohtlemist ühendusesiseseid lende pakkuvate ühenduseväliste ettevõtjatega”. Komisjon ei ole tänaseni suutnud jõuda direktiivi [92/81] muutmiseni.”

12 Hageja saatis vastuseks sellele kirjale komisjonile 30. septembril 2002 järgmise kirja:

„Tänan Teid Teie [12.] septembri 2002. aasta kirja eest, milles Te esitasite oma seisukoha Deutsche Bahni poolt lennukikütusena kasutatavate mineraalõlide aktsiisimaksust vabastamise peale esitatud kaebuse kohta. Nentisin huvi ja rahuldustundega, et ka komisjon ei pea lennukipetrooli suhtes kehtivat maksuvabastust enam asjakohaseks. Deutsche Bahn on selles suhtes kindlal seisukohal, et vabastus mineraalõlide suhtes kehtestatud aktsiisimaksudest soodustab ebaausat konkurentsi, seda eelkõige odavlennuettevõtjate kasuks, nii et kahju kannatavad ICE kiirrongid.

Seda enam oleme me pettunud, et Te ei kavatse kõnealuse konkurentsi moonutava maksuvabastuse osas riigiabiga seonduvat uurimist algatada. Palume Teil seda veel kord kaaluda. Oleme seisukohal, et mineraalõlisid käsitleva direktiivi vastuvõtmine ei välista riigiabiga seonduvate aspektide uurimist. Viidatud ajal ei olnud raudtee- ja õhutranspordi vahel konkurentsi. Viimase kümne aasta jooksul on olukord muutunud. Leiame, et komisjon võiks ja peaks seda muutust arvestama.

Kui komisjon jääb Teie kirjas esitatud õigusliku seisukoha juurde, peavad selles küsimuses selguse saamiseks asja lahendama pädevad Euroopa kohtud.

Lootuses sellist kohtumenetlust vältida, oleme jätkuvalt Teie käsutuses.”

¹³ Loyola de Palacio kordas 25. novembri 2002. aasta kirjas, mille hageja sai kätte pärast käesoleva hagi esitamist, sisuliselt oma 12. septembri 2002. aasta kirjas toodut.

¹⁴ Hageja esitas 28. novembril 2002 Esimese Astme Kohtu kantseleisse käesoleva hagi.

¹⁵ Hageja esitas Esimese Astme Kohtu kantseleisse 5. detsembril 2002 ka tegevuse-
tushagi (registreeritud numbri T-361/02 all), milles palus kohtul tuvastada, et komisjon on ebaseaduslikult jätnud tema kaebuse põhjal otsuse tegemata.

16 Loyola de Palacio saatis hagejale 9. jaanuaril 2003 järgmise kirja:

„Viitan oma 12. septembri 2002. aasta kirjale, mille kuupäevaks on ekslikult märgitud 21. september 2002, ning 25. novembri 2002. aasta kirjale, mida sooviksin korrata ja mille sisu sooviksin sellele järgnenud sündmuse arvestades kinnitada.

Olen seisukohal, et käesoleval juhul ei ole tegemist riigiabi reguleerivate eeskirjade alla kuuluva küsimusega. Ei mina ega Euroopa Komisjon ei ole teinud määrusele [nr 659/1999] ega mõnele muule õiguslikule alusele tuginevat otsust. Pealegi ei ole komisjon seisukohta võtnud. Eespool viidatud kirjadest nähtub selgelt, et jagan seda seisukohta. Et siiski vältida Teie-poolset vääritimõistmist, soovitan Teil pidada minu kirjade mis tahes löike, mille põhjal Teie või Teie nõustaja olete teinud teistsuguse järelduse, kas esitatud seisukohaga kooskõlas olevaks või tagasi võetuks.”

17 Komisjon saatis selle kirja samal päeval Esimese Astme Kohtule, teatades, et ta on kaks eespool nimetatud kirja — 12. septembri ja 25. novembri 2002. aasta kirjad — tagasi võtnud. Komisjon järeldas sellest, et vaidluse ese on ära langenud.

18 25. veebruaril 2003 esitas hageja 9. jaanuari 2003. aasta kirja kohta oma märkused, milles rõhutas, et ta on jätkuvalt huvitatud asja lahendamisest.

19 Esimese Astme Kohtu viienda, laiendatud koja esimees andis oma 6. novembri 2003. aasta määrusega nõukogule käesolevas asjas loa komisjoni nõuete toetuseks menetlusse astuda. Nõukogu kui menetlusse astuja seisukohad esitati 22. detsembril 2003. Hageja esitas nende seisukohtade osas oma märkused 15. märtsil 2004.

- 20 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (esimene, laiendatud koda) avada suulise menetluse ning palus menetlust korraldavate meetmete raames pooltel vastata kirjalikult mõningatele küsimustele, mida ka tähtaegselt tehti.
- 21 Esimese Astme Kohus jättis oma 20. juuni 2005. aasta määrusega kohtuasjas T-361/02: Deutsche Bahn vs. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) hageja esitatud tegevusetushagi ilmselge vastuvõetamatus tõttu läbi vaatamata.
- 22 Poolte kohtukõned ning vastused Esimese Astme Kohtu küsimustele kuulati ära 21. septembri 2005. aasta kohtuistungil.

Poolte nõuded

- 23 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

- tunnistada hagi vastuvõetavaks;
- tühistada vaidlustatud otsus ning mõista kohtukulud välja komisjonilt;
- teise võimalusena — juhul, kui Esimese Astme Kohus asub seisukohale, et vaidlustatud otsus tunnistati 9. jaanuari 2003. aasta kirjaga kehtetuks või võeti tagasi — tunnistada viimati nimetatud otsus tühiuks ning mõista kohtukulud välja komisjonilt;

- järgmise võimalusena — juhul, kui Esimese Astme Kohus asub seisukohale, et puudub vajadus otsust teha — mõista kohtukulud välja komisjonilt, lähtudes Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 87 lõikest 6 selle koostöimes artikli 90 punktiga a.

24 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

- jätta hagi vastuvõetamatuse või igal juhul põhjendamatusse tõttu rahuldamata;
- jätta kohtukulud hageja kanda.

25 Nõukogu palub Esimese Astme Kohtul juhul, kui ta tunnistab hagi vastuvõetavaks, tunnistada hageja esitatud väide õigusvastasuse kohta ilmselt põhjendamatuks ning jätta kohtukulud hageja kanda.

Vastuvõetavus

Poolte argumendid

26 Esimese asjaoluna väidab komisjon, et 12. septembri 2002. aasta kiri ei kujuta endast vaidlustatavat akti. Ta kinnitab, et sel kirjal pole õiguslikku mõju, kuna Loyola de Palacio teavitas sellega hagejat õiguslikult selgest olukorrast, nimelt asjaolust, et

tema poolt 5. juulil 2002 esitatud teave ei kuulu riigiabi käsitlevate eeskirjade kohaldamisalasse ning seetõttu ei saa kõnealune vabastus endast riigiabi kujutada. Komisjon leiab, et Loyola de Palaciol puudus kavatsus kõnealust asja õiguslikult siduval viisil lahendada. Komisjon rõhutab, et vaidlustatud otsust ei saa pidada riigiabi puudutavaks otsuseks, arvestades asjaolu, et puuduvad teatavad selles valdkonnas kohaldatavale menetlusele iseloomulikud jooned, mis puudutavad selliste otsuste vastuvõtmist komisjoni poolt, nende avaldamist ning asjaolu, et need edastatakse liikmesriigile (Euroopa Kohtu 2. aprilli 1998. aasta otsus C-367/95 P: komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719; edaspidi „Sytravali kohtuotsus”, punkt 45). Isegi kui määrus nr 659/1999 tunnistatakse käesoleval juhul kohaldatavaks, on vaidlustatud otsuse näol tegemist siiski vaid mitteametliku teabeedastusega, nagu see on ette nähtud määruse artikli 20 lõike 2 teises lauses, ning seega ei saa seda vaidlustada.

27 Komisjon lisab, et kohtuotsused, mida hageja tsiteeris ja mis puudutavad vaidlustatud otsuse väidetavat õiguslikku mõju, ei ole asjakohased, kuna need on kas tehtud enne määruse nr 659/1999 vastuvõtmist või ei seonu asjaoludega, mis kuulusid määruse artikli 20 kohaldamisalasse. Pealegi „mängib” hageja sõnadega, väites, et komisjon on tegelikult talle esitatud asja kohta seisukoha võtnud ning et seetõttu pole määruse nr 659/1999 artikli 20 lõige 2 kohaldatav. Komisjon kinnitab, et ta poleks saanud käesolevas asjas otsust teha, kuna ta teadis juba kaebuse esitamise ajal, et talle edastatud andmed ei puuduta riigiabi, veel vähem ebaseaduslikku abi või abi kuritarvitamist.

28 Teise asjaoluna kinnitab komisjon, et hagejal puudub huvi menetluse algatamiseks. Isegi kui 12. septembri 2002. aasta kiri olnuks vaidlustatav akt, oleks see 9. jaanuari 2003. aasta kirjaga tagasi võetud ning seega puudub sellel mõju.

- 29 Igal juhul kinnitas viimane kiri 12. septembri 2002. aasta kirjas väljendatud õiguslikku arvamust ning selles oli ühemõtteliselt öeldud, et tegemist on isikliku õigusliku arvamusega, mis ei ole komisjonile siduv, ning et komisjon ei ole otsust teinud.
- 30 Komisjon täpsustab, et ainult juhuks, kui „12. septembri 2002. aasta kirja adressaat või tema nõustajad oleksid kirja põhjal teinud muid järeldusi, oli [9. jaanuari 2003. aasta kirja] viimases lauses vajalik täpsustada, et sellisel juhul eelistab ta tagasi võtta lõigud, mida on mõistetud kuidagi teisiti, enne kui need muutuvad tarbetu kohtuvaidluse esemeks, mida saaks vältida”.
- 31 Komisjon kinnitab, et puudub oht, et ta võiks kõnealust toimimisviisi edaspidi korrata. Kui hageja esitaks määruse nr 659/1999 artikli 20 lõikele 2 tugineva taotluse, et komisjon vastaks sellele Saksamaa Liitvabariigile suunatud otsusega, saaks ta seejärel esitada selle peale hagi. Määruse artikli 20 lõike 3 kohaselt saadetakse hagejale selle otsuse koopia.
- 32 Hageja leiab, et käesolev hagi on vastuvõetav. Ta kinnitab, et 12. septembri 2002. aasta kiri kujutab endast vaidlustatavat akti, kuna komisjon on selles esitanud lõpliku õigusliku arvamuse, mis on siduv (Euroopa Kohtu 11. novembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 60/81: IBM vs. komisjon, EKL 1981, lk 2639, punkt 10, ja Esimese Astme Kohtu 30. septembri 1999. aasta määrus kohtuasjas T-182/98: UPS Europe vs. komisjon, EKL 1999, lk II-2857, punkt 39).
- 33 Hageja rõhutab asjaolu, et hagi ei ole 9. jaanuari 2003. aasta kirja tõttu oma eset kaotanud. Hagejal on endiselt huvi menetluse algatamiseks, kuna vaidlustatud otsust pole nõuetekohaselt tagasi võetud. Pealegi, isegi kui eeldada, et 12. septembri 2002. aasta kiri võetaks tagasi, säilib tal õiguspärane ootus selles osas, et viidatud kiri tunnistataks õigusvastaseks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

34 EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt võib iga füüsiline või juriidiline isik alatatada menetluse temale adresseeritud otsuse vastu.

35 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt saab tühistamishagi EÜ artikli 230 tähenduses esitada vaid selliste õigusaktide peale, millel on siduvad õigusliku tagajärjed, mis puudutavad hageja huve, tuues kaasa selge muutuse tema õiguslikus seisundis (eespool punktis 32 viidatud otsus IBM vs. komisjon, punkt 9, ja Esimese Astme Kohtu 18. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas T-112/99: Métropole Télévision — M6 jt vs. komisjon, EKL 2001, lk II-2459, punkt 35). Seega võivad tühistamishagi esemeks olla kõik institutsioonide võetud meetmed, mille eesmärk on luua õiguslikke tagajärgi, sõltumata nende meetmete laadist ja vormist (Euroopa Kohtu 31. märtsi 1971. aasta otsus kohtuasjas 22/70: komisjon vs. nõukogu, EKL 1971, lk 263, punkt 42, ning Esimese Astme Kohtu 10. aprilli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-353/00: Le Pen vs. parlament, EKL 2003, lk II-1729, punkt 77).

36 Hageja väidab oma kaebuses, et MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktis a ette nähtud vabastus, mis kehtib lennuettevõtjatele, kahjustab õhutranspordi sektori — pidades eelkõige silmas madalaid hindu pakkuvaid ettevõtjaid — ja raudteetranspordi sektori vahelist konkurentsi reisijateveo turul, rikkudes EÜ artiklit 87.

37 Komisjon vastab 12. septembri 2002. aasta kirjas, et kõnealune vabastus ei kujuta endast riigiabi, kuna selle aluseks on direktiivi 92/81 ülevõtmine, st ühenduse õigusakt, ning et järelikult riigiabi puudutavaid eeskirju siin ei kohaldata (vt eespool punkt 11).

- 38 Komisjon väidab seoses käesoleva hagiga, et 12. septembri 2002. aasta kiri ei kujuta endast vaidlustatavat akti (vt eespool punkt 26).
- 39 Et kontrollida, kas viidatud kiri kujutab endast vaidlustatavat meedet, tuleb kõigepealt määratleda hageja 5. juuli 2002. aasta kirja eesmärk, millele selle kirjaga vastati.
- 40 Tuleb märkida, et hageja 5. juuli 2002. aasta kirjaga esitati komisjonile põhjendatud kaebus, mis puudutas EÜ artikli 87 väidetavat rikkumist. Nimetatud kaebus, mille pikkus oli üle 800 lehekülje, sisaldas hulka tõendeid, majanduslikke ja statistilisi andmeid, mis pidid toetama väidet, mille kohaselt oli tegemist riigiabiga, konkreetsemalt kõnealusest vabastusest tuleneva konkurentsimoonutusega. Oma kaebuses palub hageja selgesõnaliselt komisjonil alata EÜ artiklis 88 ette nähtud ametlik uurimismenetlus.
- 41 Sõltumata sellest, kas kaebus oli põhjendatud või mitte, on ilmne, et kaebusega tehti komisjonile kättesaadavaks „teave, mis puudutab väidetavat ebaseaduslikku abi” määruse nr 659/1999 artikli 10 lõike 1 mõttes. Viimati nimetatud sättest tuleneb, et komisjon peab sellist teavet viivitamata kontrollima (vt eespool punkt 6). Tal on õigus seda teha, kuid ta ei ole selles etapis veel kohustatud asjassepuutuva liikmesriigiga ühendust võtma.
- 42 Määruse nr 659/1999 artikli 13 kohaselt tuleb „võimaliku ebaseadusliku abi” esialgse uurimise põhjal teha otsus vastavalt artikli 4 lõigetele 2, 3 või 4 (vt eespool punkt 7). Sama määruse artikli 4 lõikes 2 on ette nähtud, et kui komisjon pärast esialgset

uurimist leiab, et meede, millest teatati, ei kujuta endast abi, siis võtab ta selle kohta vastu otsuse (vt eespool punkt 5).

43 Peale võimaluse teha otsus määruse nr 659/1999 artikli 4 alusel saab komisjon juhul, kui talle on edastatud teave võimaliku riigiabi kohta, üksnes teatada huvitatud pooltele, et — vastavalt määruse artikli 20 lõike 2 teisele lausele — „seisukoha võtmine selles küsimuses [ei ole] piisavalt põhjendatud” (vt eespool punkt 8).

44 Käesoleval juhul on selge, et 12. septembri 2002. aasta kirjas ei sisaldu otsus mitte esitada vastuväiteid määruse nr 659/1999 artikli 4 lõike 3 mõttes ega otsus algatada ametlik uurimismenetlus sama artikli lõike 4 kohaselt. Seega tuleb jõuda selgusele, kas kirjas sisaldub otsus määruse artikli 4 lõike 2 mõttes või on tegemist lihtsalt mitteametliku teatisega, mis on ette nähtud sama määruse artikli 20 lõikes 2.

45 Esimese Astme Kohus leiab, et komisjon ei ole vastupidiselt tema enda väidetule käesoleval juhul määruse nr 659/1999 artikli 20 lõike 2 teises lauses nimetatud võimalust kasutanud. Komisjon ei ole öelnud, et kaebuse osas seisukoha võtmiseks puudub piisav teave, vaid on nii vaidlustatud otsuses kui ka 25. novembri 2002. aasta ja 9. jaanuari 2003. aasta kirjas esitanud selge ja lõpliku seisukoha. Ta nendib, et kaebus ei võimalda järeldada, et tegemist on riigiabiga, kuna kõnealune vabastus ei tulene mitte Saksamaa ametiasutuste otsusest anda abi, vaid Saksamaa kohustusest võtta üle direktiiv 92/81 (vt eespool punkt 11).

- 46 Tuleb meenutada, et Esimese Astme Kohus on eespool punktis 21 viidatud määrusega Deutsche Bahn v. komisjon jätnud läbi vaatamata hageja poolt kohtuasjas T-361/02 esitatud tegevusetushagi ja seda põhjusel, et 12. septembri 2002. aasta kiri kujutab endast „hageja kaebuse osas väljendatud selget ja ühemõttelist seisukohta” (punkt 20).
- 47 Seega ei saa nimetatud kirja tõlgendada nii, et selles on hagejat üksnes teavitatud, et kõnealuses küsimuses ei ole seisukoha võtmine piisavalt põhjendatud määruse nr 659/1999 artikli 20 lõike 2 teise lause mõttes. Komisjon on kirjas võtnud sõnaselge ja põhjendatud seisukoha.
- 48 Mis puudutab seda, kas 12. septembri 2002. aasta kirjas sisaldub määruse nr 659/1999 artikli 4 lõikes 2 ette nähtud otsus, st esialgsele uurimisele järgnev komisjoni konstateering, et kõnealune meede ei kujuta endast abi, siis tuleb märkida, et kirjas on sõnaselgelt öeldud, et komisjon leiab, et „kõnealune vabastus ei kujuta endast riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 mõttes” (vt eespool punkt 11).
- 49 Seega, komisjon on määruse nr 659/1999 artiklist 10 tulenevast kohustusest lähtudes uurinud talle hageja poolt edastatud teavet ning on 12. septembri 2002. aasta kirjas teinud järelduse, et abiga tegemist ei ole, kuna vabastust ei saa omistada kõnealusele liikmesriigile. Seega on tõendatud, et kirjas sisaldub otsus, millele on viidatud määruse nr 659/1999 artikli 4 lõikes 2. Selles osas ei oma tähtsust ei põhjus, miks komisjon on jõudnud järeldusele, et kõnealune vabastus ei kujuta endast riigiabi, ega ka asjaolu, et esialgne uurimine ei tekitanud vajadust kaebuse aluseks oleva teabe põhjalikuma ja ulatuslikuma analüüsamise järele.

- 50 Komisjon väidab, et 12. septembri 2002. aasta kirja ei saa käsitleda määruse nr 659/1999 artikli 4 lõikes 2 nimetatud otsusena, ja seda põhjusel, et 5. juulil 2002 esitatud kaebus ei kuulunud riigiabi reguleerivate eeskirjade kohaldamisalasse. Komisjon lisab, et see kiri ei olnud adresseeritud liikmesriigile ja sellest ei oldud talle ka teatatud, nagu seda nõuab sama määruse artikkel 25 (vt eespool punkt 9).
- 51 Neid argumente ei saa pidada vastuvõetavaks. Esiteks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et akti või otsuse tühistamiseks kaebuse esitamise võimaluste küsimuses ei oma akti vorm põhimõtteliselt tähtsust, ning selleks, et otsustada, kas akt kujutab endast akti EÜ artikli 230 mõttes, tuleb uurida akti sisu (vt eespool punktis 35 viidatud kohtupraktika; vt ka Esimese Astme Kohtu 24. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas T-3/93: *Air France v. komisjon*, EKL 1994, lk II-121, punktid 43, 57 ja 58).
- 52 Veelgi enam, nagu eespool punktis 41 märgitud, peab komisjon juhul, kui talle on edastatud teave väidetava ebaseadusliku abi kohta, seda teavet määruse nr 659/1999 artikli 10 lõike 1 kohaselt viivitamata kontrollima. Juhul kui komisjon, nagu käesolevas asjas, mitte ei teata huvitatud poolele, et kõnealuses küsimuses pole seisukoha võtmine piisavalt põhjendatud, vaid võtab selge ja põhjendatud seisukoha, märkides, et kõnealune meede ei kujuta endast abi, siis saab ta toimida vaid määruse artikli 4 lõike 2 kohaselt. Kui komisjon on võtnud vastu otsuse, mis põhimõtteliselt sisaldab viimati nimetatud sätte alusel tehtud otsust, ei ole tal õigust seda ühenduse kohtute poolt teostatava kontrolli alt välistada, kinnitades, et ta pole seesugust otsust teinud, püüdes seda tagasi võtta või otsustades seda otsust asjassepuutuvale liikmesriigile mitte saata, rikkudes sellega määruse nr 659/1999 artiklit 25.
- 53 Ka ei saa komisjon selles küsimuses toetuda Euroopa Kohtu praktikale, eelkõige Sytravali kohtuotsusele. Viidatud otsus on tehtud enne, kui riigiabiga seotud kaebuste menetlemise kord määrusega nr 659/1999 kehtestati. Viimati nimetatud

määrusega püütakse Euroopa Kohtu praktikat arvestades kodifitseerida ja tugevdada komisjoni praktikat vastavas valdkonnas (määruse 2. põhjendus).

54 Tuleb meenutada, et Sytravali kohtuotsuse aluseks olnud vaidluses võttis komisjon vastu asjassepuutuvale liikmesriigile adresseeritud otsuse, millega jättis kaebuse rahuldamata, kui ei edastanud kaebuse esitajatele otsuse teksti (Sytravali kohtuotsus, punktid 14 ja 46). Komisjon teavitas kaebuse esitajaid otsuse tagajärgedest (punkt 15). Euroopa Kohus asus seisukohale, et tegemist oli liikmesriigile adresseeritud otsusega, mille peale oleks pidanud saama esitada tühistamishagi, mitte kaebuse esitajatele saadetud teatega (punkt 45).

55 Käesoleval juhul ei ole komisjon väidetava riigiabi kohta tehtud otsust Saksamaa Liitvabariigile saatnud. Kui komisjon oleks, nagu määruse nr 659/1999 artiklis 25 sätestatud, adresseerinud selle otsuse Saksamaa ametiasutustele, oleks hagejal, kel on õigus kasutada EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud menetluslike tagatise, olnud õigus vaidlustada selle kehtivus, kuna ta on EÜ artikli 230 neljanda lõigu mõttes isik, keda kõnealune otsus otseselt ja isiklikult puudutab (vt selle kohta Sytravali kohtuotsuse punktid 41 ja 48). Seega ei saa komisjon hageja menetluslikest tagatistest ilmajätmise eesmärgil väita, et ta ei ole liikmesriigile mitte mingisugust otsust saatnud, ega õigustada määruse nr 659/1999 artikli 25 nõuete eiramist.

56 Tuleb lisada, et määrusest nr 659/1999 nähtub sõnaselgelt, et selle eesmärk on muu hulgas ka õiguskindluse suurendamine, eelkõige seoses riigiabi valdkonnas kohaldatavate menetlustega (3, 7. ja 11. põhjendus). Kui komisjonil oleks õigus lahendada üksikjuhtumeid väljaspool määrusega ettenähtud menetluslikku raamistikku, kahjustaks see ilmselgelt nimetatud eesmärki.

- 57 Lisaks ei ole Loyola de Palacio vastupidiselt komisjoni väidetule (vt eespool punkt 29) ei vaidlustatud otsuses (vt eespool punkt 11) ega oma 9. jaanuari 2003. aasta kirjas (vt eespool punkt 16) täpsustanud, et ta on viidatud otsuses väljendanud isiklikku arvamust. Vastupidi, ta on komisjoni nimel teinud ilmselgelt haldusotsuse.
- 58 Sellega seoses ei ole oluline, et kirja aluseks ei ole olnud komisjoni liikmete poolt kaebuse kohta tehtud lõplik otsus (vt eespool punkt 26). Seesuguse otsuse saab vastu võtta vaid siis, kui vastutav komisjoni liige on teinud selleks ettepaneku. 12. septembri 2002. aasta kirjast lähtudes on põhjust arvata, et Loyola de Palacio ei kavatsenud kõnealuse asjaga seotud dokumente kolleegiumile esitada. Ta väitis, et kaebust ei saa EÜ artikli 87 ja määruse nr 659/1999 alusel uurida ning seetõttu ei saaks kolleegium selle kohta otsust teha.
- 59 Mis puudutab asjaolu, et kirja ei avaldatud (vt eespool punkt 26), siis tuleb üksnes märkida, et selleks, et akti peale saaks esitada tühistamishagi, ei ole vajalik, et akt oleks avaldatud.
- 60 Komisjon väidab, et hagejal puudub huvi menetluse algatamiseks, kuna 12. septembri 2002. aasta kiri võeti 9. jaanuari 2003. aasta kirjaga tagasi (vt eespool punkt 16) ning seega puudub sel mõju (vt eespool punkt 28).
- 61 Esmalt tuleb nentida, et 9. jaanuari 2003. aasta kirja sõnastus on kahemõtteline. Ühelt poolt teatab komisjoni liige 12. septembri ja 25. novembri 2002. aasta kirjadele viidates, et ta „sooviks[in] [neid] korrata ja [mille sisu sooviksin] sellele järgnenud

sündmusi arvestades kinnitada”. Teisest küljest märgib ta, et hageja võib „pidada kirja mis tahes lõike, millest [tema] või [tema] nõustaja on teinud teistsuguse järelduse, kas esitatud seisukohaga kooskõlas olevaks või tagasi võetuks”. Arvestades seda äärmiselt mitmemõttelist sõnastust, asub Esimese Astme Kohus seiskohale, et seda kirja tuleb mõista viisil, mis komisjoni ei toeta.

⁶² 9. jaanuari 2003. aasta kirjast nähtub, et komisjon on jäänud oma seisukoha juurde, et kaebuse uurimiseks EÜ artikli 88 alusel puudub alus. Seega pole ta muutnud seisukohta, mille kohaselt maksuvabastus ei kujuta endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes, ega algatanud EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud menetlust. Komisjon on 25. novembri 2002. aasta kirjas sõnaselgelt kinnitanud 12. septembri 2002. aasta kirja sisu ning nagu ta on kirjalikes märkustes nentunud, on ta seda teinud ka 9. jaanuari 2003. aasta kirjas. Pealegi pole komisjon otsustanud oma seisukohta uuesti üle vaadata.

⁶³ Eeltoodust nähtub, et 12. septembri 2002. aasta kirjas sisaldub põhimõtteliselt otsus määruse nr 659/1999 artikli 4 lõike 2 mõttes, ning et vaatamata 9. jaanuari 2003. aasta kirjale on sel õiguslikud tagajärjed endiselt alles. Seega on käesolev kaebus vastuvõetav ning seega tuleb selle kohta teha otsus.

Põhiküsimus

⁶⁴ Hageja toetub kuuele väitele. Esimene väide tuleneb õiguspärasuse põhimõtte rikkumisest, teine põhjendamiskohustuse rikkumisest, kolmas EÜ artikli 87 rikkumisest, neljas EÜ artikli 88 rikkumisest, viies EÜ artikli 307 väärast kohaldamisest ning kuues võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisest.

65 Esimest, kolmandat ja neljandat väidet tuleb uurida koos.

Esimene, kolmas ja neljas väide

Poole argumendid

66 Kolmanda väitega seoses kinnitab hageja, et MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkt a kujutab endast riigiabi — EÜ artikli 87 mõttes —, mis on ühisturuga kokkusobimatu.

67 Ta märgib esiteks, et kuna Saksamaal tegutsevad lennuettevõtjad on MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkti a kohaselt täielikult vabastatud mineraalõlide suhtes kehtivate üldiste aktsiisimaksude maksmise kohustusest, on nende maksukoormus tunduvalt väiksem, seega on neile seeläbi kehtestatud finantssoodustus.

68 Teiseks, kuna sellise vabastuse tagajärjeks oleva sissetulekukaotuse (435 miljonit eurot aastal 2002) läbi kannatab Saksamaa riigieelarve, on sellisena antud soodustuse taga riigi ressursid. Hageja täpsustab, et vastupidiselt nõukogu poolt väidetule ei sõltu abi olemasolu riigil lasuva „täiendava kohustuse” olemasolust. Selles suhtes nendib nõukogu, et selline maksuvabastus nagu käesoleval juhul kõne all olev on klassikaline näide abist EÜ artikli 87 mõttes.

- 69 Hageja lisab, et MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkt a kujutab endast kahtlemata Saksamaa Liitvabariigi akti, kuna selle on vastu võtnud nimetatud liikmesriigi seadusandlikud organid. Ta täpsustab, et viidatud säte kujutab endast Saksamaal kehtiva mineraalõlide maksustamise üldise korra üht elementi, ning et Euroopa Kohus ei ole 10. juuni 1999. aasta kohtuotsuses C-346/97: Braathens (EKL 1999, lk I-3419) ja 25. septembri 2003. aasta otsuses kohtuasjas C-437/01: komisjon v. Itaalia (EKL 2003, lk I-9861) direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punktide a ja b ülevõtmiseks vastu võetud siseriikliku meetme õigusliku iseloomu osas kahtlust väljendanud.
- 70 Kuigi MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkti a näol on tegemist direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b ülevõtmise meetmega, kujutab see endast liikmesriigi akti ning on seega saab seda pidada riigi aktiks EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes (vt selle kohta Euroopa Kohtu 25. juuli 1991. aasta otsus kohtuasjas C-208/90: Emmott, EKL 1991, lk I-4269, punkt 21, ja 12. oktoobri 1993. aasta otsus kohtuasjas C-37/92: Vanacker ja Lesage, EKL 1993, lk I-4947, punkt 7). Hageja märgib, et EÜ artikli 249 kohaselt on direktiiv siduv üksnes saavutatava tulemuse seisukohalt, kuid jätab ülevõtmise vormi ja meetodite valiku selle riigi seadusandjale. Seega pole vastupidiselt komisjoni väidetule olemas direktiive, mis ei jäta liikmesriigile valikuvabadust.
- 71 Käesoleval juhul on direktiivi 92/81 artikli 8 lõikega 1 jäetud liikmesriikidele kaalutlusruum selles osas, et nad peavad õhusõidukite kütuse ühtlustatud aktsiisimaksust vabastama „tingimustel, mille nad sätestavad selleks, et tagada aktsiisivabastuse korrektne ja arusaadav kohaldamine ning ära hoida aktsiisi tasumisest hoidumine, tasumise vältimine ja muud kuritarvitused”. Veelgi enam, nagu nõukogu on väitnud, oli Saksamaa seadusandjal kaalutlusruum, mida kasutades vältida konkurentsi kahjustamist seeläbi, et direktiiviga 92/81 ette nähtud võimalusi kasutades oleks ta saanud mineraalõlide aktsiisimaksust vabastada ka muud vedude tüübid.
- 72 Kolmandaks väidab hageja, et kõnealune vabastus kujutab endast valikulist meetet, millega soodustatakse teatud ettevõtjaid või teatud tooteid EÜ artikli 87 mõttes.

- 73 Neljandaks kinnitab hageja, et MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkt a toob kaasa konkurentsikahjustuse EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes. Komisjon tunnistas, et kiirrongid ja õhutransport konkureerivad omavahel ühendusesiseste liinide osas (komisjoni 9. detsembri 1998. aasta otsus: asi nr IV/M.1305 — Eurostar; EÜT 1999, C 256, lk 4, punkt 21). Ta väidab, et on oma kaebuses piisavalt põhjendanud ka seda, et selline konkurents esineb ka Saksamaa-sisestel marsruutidel. Veelgi enam, kuigi hageja on kohustatud maksma primaarenergiaallikatelt, mida ta kasutab, terve rea makse, võimaldab kõnealune vabastus lennuettevõtjatel oma kulusid märkimisväärselt vähendada ning seeläbi pakkuda Saksamaa-siseste liinide osas oma teenuseid madalama hinnaga kui hageja seda teha saab.
- 74 Viiendaks, kõnealune vabastus mõjutab liikmesriikidevahelist kaubavahetust, kuna esiteks tegutsevad lennuettevõtjad tavaliselt mitmes liikmesriigis ning teiseks ühendavad kiirrongid erinevaid Euroopa pealinnu, nii et viimatinimetatud konkureerivad otseselt õhutranspordiga.
- 75 Hageja on seisukohal, et eeltoodust tuleneb, et MinöStg § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkt a kujutab endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes. Seega on vaidlustatud otsus ebaseaduslik.
- 76 Ühtlasi leiab hageja, et kõnealune abi on ühisturuga kokkusobimatu. MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkt a ei vasta ilmselgelt EÜ artikli 87 lõikes 2 sätestatud tingimustele ning seda ei saa EÜ artikli 87 lõike 3 alusel ühisturuga kokkusobivaks tunnistada.

77 Lisaks väidab hageja, et komisjon on vaidlustatud otsuses ekslikult leidnud, et kuna tegemist on direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b alla kuuluva juhtumiga, ei tule EÜ artiklit 87 kohaldada. Viidatud teisele õiguse sätte hindamisel tuleb silmas pidada EÜ artiklit 87 ja muid riigiabi käsitlevaid esmase õiguse sätteid, milles konkurentsivabaduse põhimõte on konkreetselt väljenduse leidnud (Euroopa Kohtu 5. oktoobri 1978. aasta otsus kohtuasjas 26/78: INAMI v. Viola, EKL 1978, lk 1771, punktid 9–14; vt ka Euroopa Kohtu 15. jaanuari 1986. aasta otsuse kohtuasjas 52/84: komisjon v. Belgia, EKL 1986, lk 89, 99 juurde kuuluvat kohtujurist Lenzi ettepanekut. Ühenduse esmase õiguse ülimuslikkuse põhimõttest tuleneb, et teisele õiguse ja esmase õiguse vastuolu lahendatakse kas sel moel, et teisele õiguse sätet tõlgendatakse viisil, et ta on esmase õigusega kooskõlas (laiendades maksuvabastust kiirrongidele) või juhul, kui selline tõlgendamine pole võimalik, siis teisele õiguse sätte kohaldamata jätmisega (Euroopa Kohtu 29. juuni 1988. aasta otsus kohtuasjas 300/86: van Landschoot v. Mera, EKL 1988, lk 3443).

78 Samuti tuleb direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 grammatilisest, süstemaatilise ja teleoloogilisest tõlgendamisest lähtudes nentida, et EÜ artikkel 87 on käesoleval juhul kohaldatav. Esiteks, selle sätte sõnastusest nähtub, et aktsiisimaksust vabastamine peab toimuma „ilma et see piiraks teiste ühenduse sätete kohaldamist”. Teiseks on direktiivi 92/81 artikli 8 lõigete 2 ja 4 alusel ette nähtud fakultatiivsed maksuvabastused kohtupraktika kohaselt piiratud üldsätetega, mille eesmärk on kaitsta konkurentsi, sh EÜ artikliga 87 (vt näiteks Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-184/97: BP Chemicals v. komisjon, EKL 2000, lk II-3145, punkt 62), nii et ka kõnealune maksuvabastus on piiratud samadel alustel. Kolmandaks, direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b teleoloogiline tõlgendamine toetab asutamislepingu konkurentsivabade kohaldamist lennukikütuse suhtes kehtivale maksuvabastusele, kuna viidatud sätte eesmärk on luua toimiv ühisturg ning ühtlustada konkurentsitingimusi.

79 Hageja vaidleb vastu nõukogu väitele, mille kohaselt maksu osaline ühtlustamine ühenduse teisele õigusaktiga viib vältimatult selleni, et kõnealune meede ei kuulu

asutamislepingu riigiabisätete kohaldamisalasse, välja arvatud juhul, kui direktiiv, mille alusel seesugune ühtlustamine toimub, näeb sõnaselgelt ette nende kohaldamise. Sellise tõlgenduse juures pole tunnistatud normide hierarhiat. Kui nõukogu oleks soovinud välistada EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamise, oleks ta pidanud võtma direktiivi vastu mitte ainult EÜ artikli 93, vaid ühtlasi ka EÜ artikli 89 alusel, jättes kõnealused meetmed seeläbi riigiabi kontrollimenetluse alt välja. Samuti oleks nõukogu võinud kuulutada, et direktiiviga ettenähtud meetmed on ühisturuga kokkusobivad, võttes aluseks EÜ artikli 88 lõike 2, EÜ artikli 87 lõike 3 punkti e või siis EÜ artikli 73. See vastaks nõukogu tavalisele praktikale (vt näiteks nõukogu 4. juuni 1970. aasta määrus (EMÜ) nr 1107/70 toetuste andmise kohta raudtee-, maantee- ja siseveetranspordile (EÜT L 130, lk 1)). Kuna nõukogu ei ole talle esmase õigusega antud volitustest lähtudes näinud ette ühtegi esmase õiguse suhtes tehtavat erandit, tuleb kohaldada esmast õigust, st käesolevas asjas EÜ artiklit 87 ja EÜ artiklit 88. Nõukogu kinnitust, mille kohaselt oli üks selline erand ette nähtud, ei saa toetada, kuna nimetatud erandit ei ole selgelt ja ühemõtteliselt välja toodud.

⁸⁰ Hageja vaidleb selles suhtes vastu nõukogu seisukohale, et asjaolu, et üht eespool viidatud riigiabi käsitlevat sätet ei ole volitusnormina kasutatud, kujutab endast vaid väheolulist vormiviga. Direktiivi kohaselt ei saa vaikimisi välistada nende siseriiklike õigusnormide kontrolli, mis on võetud vastu direktiivi ülevõtmiseks, arvestades riigiabi reguleerivaid sätteid. Vastupidi, direktiiv peab sõnaselgelt olema vastu võetud vastava volitusnormi alusel.

⁸¹ Hageja lisab, et komisjon ja nõukogu on direktiiviga 2003/96, mis asendab direktiivi 92/81, ette nähtud maksuvabastuste puhul näinud ette riigiabi käsitlevatest eeskirjadest lähtuva üksikasjaliku uurimise. Seega on mõistetamatu, et hageja ja menetlusse astuja keelduksid läbi viimast direktiiviga 92/81 ette nähtud maksuvabastuste kontrolli, lähtudes EÜ artikli 87 kriteeriumidest.

- 82 Hageja nendib, et komisjon ei saa teha otsust nõukogu direktiivi kehtivuse kohta. Sellegipoolest võib ja peab ta uurima, kas direktiivis 92/81 ette nähtud maksuvabastuse ülevõtmine on kooskõlas asutamislepingu riigiabisätetega, ning veenduma, et siseriiklike õigusnormide vastuvõtmisega ei tekitataks olukorda, kus ülevõtmise kuupäevast alates kehtib ühisturuga kokkusobimatu konkurentsimoონutus. Komisjon peab kontrollima ka liikmesriikide võimalusi laiendada maksuvabastust sama direktiivi artikli 8 lõike 1 punkti c alusel raudteevedudele. Hageja rõhutab, et Esimese Astme Kohtu 17. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas T-82/96: ARAP jt v. komisjon (EKL 1999, lk II-1889, punkt 14) ei ole asjakohane, kuna see puudutab määrust, mida liikmesriikidel ei ole vaja üle võtta, mitte direktiivi.
- 83 Hageja järeldeb eeltoodust, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punktis b õhusõidukikütusele ette nähtud aktsiisimaksuvabastus ei ole EÜ artikliga 87 kooskõlas ning seega on see selle praegusel kujul kohaldamatu.
- 84 Lisaks väidab hageja, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkt b ei ole kohaldatav, kuna see ei ole enam hõlmatud EÜ artikliga 93 antud volitusnormiga. Ta märgib, et EÜ artiklist 241 tuleneb, et mitte miski ei takista teda viitamast direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b kohaldamatusele.
- 85 Viidatud direktiiviga ühtlustati mineraalõlide aktsiisimaksude struktuurid ning nagu teisedki sellega seoses vastu võetud direktiivid, tugines see üksnes EÜ artiklile 93 ning selle eesmärk oli ühenduse siseturu rajamine EÜ artikli 14 mõttes. Hageja nendib, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punktis b ette nähtud õhusõidukikütuse maksuvabastus oli direktiivi vastuvõtmise ajal tolelaegseid konkurentsitingimusi

arvestades siseturu rajamiseks tõenäoliselt vajalik. Sellegipoolest, nagu nõukogu on kinnitanud, on lennuettevõtjate ja kiirrongide konkurents praegugi väga tugev, ning kõnealune aktsiisimaksuvabastus põhjustab selle konkurentsi moonutamist (vt eespool punkt 73). Selle tulemusena ei aita õhusõidukikütuse maksuvabastus mitte siseturgu rajada, vaid kahjustab konkurentsi.

- ⁸⁶ Meede, mis toob kaasa konkurentsimoонutuse, ei saa olla „vajalik” ühisturu rajamise ja toimimise tagamiseks EÜ artikli 93 mõttes. Proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes saab meedet pidada vajalikuks vaid konkurentsi vähem kahjustava alternatiivi puudumisel (Esimese Astme Kohtu 5. juuni 1996. aasta otsus kohtuasjas T-162/94: NMB France jt v. komisjon, EKL 1996, lk II-427, punkt 69). Hageja on seisukohal, et konkurentsi kahjustataks vähem, kui laiendada direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punktis b ette nähtud maksuvabastus kiirronge kasutavatele ettevõtjatele, või kui mineraalõlide aktsiisimaksuvabastus ühendusesiseste lendude osas tühistada. Järelikult ei ole direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punktis b ette nähtud lennukikütuse maksuvabastus pärast kõnealusel turul valitsevate konkurentsitingimuste muutumist enam vajalik siseturu rajamise ja toimimise tagamiseks ning ei kuulu enam EÜ artikli 93 reguleerimisalasse.

- ⁸⁷ Hageja rõhutab, et ta ei vaidlusta nõukogu võimalust võtta direktiivi 92/81 vastu EÜ artikli 93 alusel. Sellegipoolest tõusetub küsimus, kas tsiviillennunduse ja kiirrongide vahelise konkurentsi muutumist arvestades on EÜ artiklis 93 ette nähtud volitusnorm piisav, et välistada direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud siseriiklike õigusnormide uurimine, lähtudes riigiabi käsitlevatest üldsätetest. Hageja täpsustab, et ta ei püüa saavutada direktiivi tühistamist, vaid leiab, et kasutatud volitusnorm ei välista komisjonipoolset kontrolli.

- 88 Hageja kinnitab esimese väite raames, et komisjon oleks pidanud kaebust uurima põhjalikult ja erapooletult (vt selle kohta Euroopa Kohtu 17. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas C-449/98 P: IECC v. komisjon, EKL 2001, lk I-3875, punkt 45, ning Esimese Astme Kohtu 15. septembri 1998. aasta otsus kohtuasjas T-95/96: Gestavisión Telecinco v. komisjon, EKL 1998, lk II-3407, punkt 72). Kuna komisjon jättis kaebuse täies ulatuses rahuldamata, siis on ta rikkunud seaduslikkuse põhimõtet ning määruse nr 659/1999 teatud sätteid.
- 89 Hageja kahtleb, kas komisjon on 12. septembri 2002. aasta kirja koostamisel pidanud kinni hea halduse tavast ning institutsioonisisestest eeskirjadest. Ta täpsustab, et kuigi kodukorra kohaselt oli komisjoniliikmete kolleegium käesoleval juhul pädev tegutsema, ei ole seda asja esitatud lahendamiseks talle.
- 90 Lõpetuseks väidab hageja neljanda väite toetuseks, et kuna komisjon on vaidlustatud otsuses keeldunud ametliku uurimismenetluse algatamisest, on ta rikkunud EÜ artikli 88 lõigetest 2 ja 3 ning määruse nr 659/1999 artikli 10 lõikest 1 ja artiklist 17 tulenevaid kohustusi.
- 91 Hageja kinnitab repliigis, et komisjon on ekslikult leidnud, et arvestades kavandatavaid muudatusi direktiivi 92/81 asjassepuutuvate sätete osas, ei ole ta kehtiva abi osas kohustatud ametlikku uurimismenetlust algatama.
- 92 Komisjon on seisukohal, et käesolevas asjas ei ole ilmselgelt tegemist riigiabi puudutava küsimusega. Ta rõhutab, et vastavalt asjassepuutuvale kohtupraktikale ei saa kõnealust maksuvabastust omistada riigile (Euroopa Kohtu 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99: Prantsusmaa v. komisjon, EKL 2002, lk I-4397).

MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktis a ette nähtud maksuvabastuse aluseks on direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkt b, ning liikmesriikidel puudub selle vabastuse ülevõtmisel nn manööverdamisvõimalus (kohtuotsus Braathens, eespool punkt 69).

93 Komisjon väidab vastuseks hageja argumendile, mille kohaselt esmase õiguse ülimuslikkust arvestades tuleb kohaldada riigiabi käsitlevaid õigusnorme, et hageja ei ole arvestanud eespool punktis 92 viidatud kohtuotsust *Prantsusmaa v. komisjon*, mis käsitleb samuti riigiabi ning mida tuleb arvesse võtta. Lisaks lükkab ta tagasi argumendi, mille kohaselt direktiivi 92/81 artikli 8 lõige 1 ei ole hõlmatud EÜ artiklis 93 sätestatud volitusega, ning asub seisukohale, et hageja on ajanud segamini tegelikku tähtsust omava küsimuse, st taotletava ühtlustamise, ja konkurentsi mõjutamisega seonduva, mis EÜ artikliga 93 seotud ei ole.

94 Komisjon ei ole vastanud argumentidele, mida hageja on esitanud oma esimese väite toetuseks.

95 Neljanda väitega seoses leiab komisjon, et ametliku uurimismenetluse algatamiseks puudus vajadus. Ta lisab, et direktiiv 92/81 asendati direktiiviga 2003/96, nii et ametliku uurimismenetluse algatamiseks polnud alust.

96 Nõukogu esitab kolm argumenti, millega soovib tõendada, et EÜ artiklites 87–89 sätestatud riigiabieeskirjad ja kontrollimenetlus ei ole käesoleval juhul kohaldatavad. Esiteks ei kohaldata nimetatud sätteid ühenduse seadusandja võetud meetmetele, v.a juhul, kui viimatinimetatu ise ei otsusta teisiti. EÜ artikliga 88 komisjonile antud volitused ei võimalda tal kehtivat ühenduse õiguse sätet kohaldamatuks tunnistada.

97 Teiseks ei saa vaidlusalust vabastust pidada riigiabiiks seetõttu, et tema eesmärgi ja üldise loogika kohaselt ei ole selle eesmärk luua eeliseid, millest tekiks riigile täiendavaid kohustusi.

98 Kolmanda asjaoluna meenutab nõukogu, et isegi kui vaidlusalust vabastust peaks käsitletama riigiabina, võib ta vabastada teatud abikategooriad kohustusest järgida nende ühisturuga kokkusobimise kontrollimise menetlust. Vaidlusaluse sätte tingimusteta iseloomust nähtub, et käesoleval juhul on ühenduse seadusandja seesuguse kontrollivõimaluse välistanud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

99 EÜ artikli 87 lõike 1 kohaselt on ühisturuga kokkusobimatu igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist.

100 Selle sättega on silmas peetud liikmesriikide otsuseid, millega ettevõtjatele või teistele isikutele antakse riigi enda majanduslikke ja sotsiaalseid eesmärke silmas pidades ühepoolsete ja autonoomsete otsustega ressursse või eeliseid, mille eesmärk on aidata kaasa nimetatud majanduslike või sotsiaalsete eesmärkide saavutamisele (Euroopa Kohtu 27. märtsi 1980. aasta otsus kohtuasjas 61/79: Amministrazione delle finanze dello Stato v. Denkavit italiana, EKL 1980, lk 1205, punkt 31).

- 101 Siit nähtub, et selleks, et eeliseid saaks kvalifitseerida riigiabina EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes, peab neid saama käsitleda riigist lähtuvaina (vt eespool punktis 92 viidatud kohtuotsus *Prantsusmaa v. komisjon*, punkt 24 ning viidatud kohtupraktika).
- 102 Käesolevas asjas sellise juhtumiga tegemist ei ole. MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktiga a kohaldatakse direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b. Euroopa Kohus on asunud seisukohale, et viimati nimetatud säte paneb liikmesriikidele selge ja täpse kohustuse kommertseesmärkidel toimivas lennutegevuses kasutatavale kütusele ühtlustatud aktsiisimaksu mitte kehtestada (eespool punktis 69 viidatud kohtuotsus *Braathens*, punktid 30–32). Selle vabastuse ülevõtmisega siseriiklikku õigusesse liikmesriigid üksnes rakendavad ühenduse õigusnorme, lähtudes neile asutamislepingust tulenevatest kohustustest. Siit nähtub, et kõnealust sätet pole vastu võetud Saksa riigi initsiatiivil, vaid tegelikult tuleneb see aktist, mille on vastu võtnud ühenduse seadusandja.
- 103 Hageja rõhutab, et vabastus anti riigi ressurssidest lähtudes. Siiski seisab küsimus selle kohta, kas abi on antud riigi initsiatiivil, eraldi sellest, kas abi andmise aluseks olid riigi ressursid. Kohtupraktikast tuleneb, et tegemist on erinevate ja kumulatiivsete tingimustega (eespool punktis 92 viidatud kohtuotsus *Prantsusmaa v. komisjon*, punkt 24).
- 104 Eeltoodust nähtub, et mõned EÜ artikli 87 kohaldamiseks vajalikud tingimused ei ole täidetud, nii et komisjon võis õigustatult järeldada, et kõnealune vabastus ei kuulu selle artikli kohaldamisalasse.

105 Vastupidiselt hageja väidetule kehtib kaalutusõigus, mis on liikmesriikidele ette nähtud direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 sissejuhatava fraasiga, milles on öeldud, et liikmesriigid vabastavad aktsiisimaksust „tingimustel, mille nad sätestavad selleks, et tagada aktsiisivabastuse korrektne ja arusaadav kohaldamine ning ära hoida aktsiisi tasumisest hoidumine, tasumise vältimine ja muud kuritarvitused”, üksnes osutatud vabastuse rakendamistingimuste sõnastuse suhtes ega mõjuta asjaolu, et kohustus kehtestada selle sättega ette nähtud vabastus on tingimusteta (eespool punktis 69 viidatud kohtuotsus Braathens, punkt 31).

106 Mis puudutab hageja argumenti, mille kohaselt Saksamaa Liitvabariik oleks saanud konkurentsimoonutust vältida, laiendades vabastust direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 2 punkti c alusel ka kiirrongidele, siis tuleb nentida, et liikmesriikidel oli täielik õigus võtta üle üksnes direktiivi kohustuslikud sätted ning mitte kasutada võimalust selle vabastuse ulatust laiendada.

107 Lisaks viitab hageja direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b kohaldamatusele. Esiteks rõhutab ta asjaolu, et ühenduse õiguse ülimuslikkuse põhimõttest lähtudes ei ole selle sättega ette nähtud õhusõidukikütuse aktsiisimaksuvabastus EÜ artikliga 87 kooskõlas ning on seega selle praegusel kujul kohaldamatu. Kui nõukogu oleks soovinud vältida EÜ artikli 87 kohaldamist, ei oleks ta pidanud direktiivi vastu võtma mitte üksnes EÜ artikli 93, vaid ühtlasi muude asutamislepingu sätete alusel (vt eespool punkt 79). Teise asjaoluna väidab hageja, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b ei saa kohaldada, kuna see ei ole enam hõlmatud EÜ artikliga 93 ette nähtud volitusnormiga. Ta kinnitab, et lennuettevõtjate ja kiirronge kasutavate ettevõtjate konkurents on praegu väga tugev, ning järelikult ei aita kõnealune vabastus mitte siseturgu luua, vaid kahjustab konkurentsi (vt eespool punkt 85).

- 108 Isegi kui hageja väitis, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkt b on õigusvastane, ei nähtu see väide selgelt tema kirjalikest märkustest. Konkreetsemalt on hageja nõukogu menetlusse astumise kohta esitatud märkustes täpsustanud, et tema peamine argument on see, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkt b ei saa olla takistuseks sellele, et komisjon uuriks kõnealust vabastust riigiabi jaoks ette nähtud menetluse alusel.
- 109 Igal juhul ei saa toetada argumente, mida hageja on esitanud direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkti b kohaldamatuse osas.
- 110 Seoses argumentiga, et viidatud sätet ei tule kohaldada, kuna sellega on rikutud EÜ artiklit 87, tuleb nentida, et nagu käesoleva kohtuotsuse punktist 104 nähtub, ei ole see artikkel käesolevas asjas kohaldatav.
- 111 EÜ artikli 93 alusel esitatud argumenti osas tuleb meenutada, et nõukogu on direktiivi 92/81 võtnud vastu selle artikli alusel ühehäälselt, eesmärgiga ühtlustada mineraalõlidele kehtestatud aktsiisimaksude struktuur. Direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punktis b ette nähtud erand tuleneb rahvusvahelise õiguse sätetest, millega on ette nähtud õhusõidukikütuse maksuvabastus. Hageja on oma hagiavalduses ise nentinud, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkt b oli direktiivi vastuvõtmise ajal tõenäoliselt vajalik, kuna sellega sooviti tagada olukord, kus liikmesriikide erinevate lennuettevõtjate vaheline konkurents ning nende konkurents kolmandate riikide ettevõtjatega ei oleks moonutatud (vt eespool punkt 85).
- 112 Isegi kui eeldada, et hagejal on õigus, kui ta väidab, et pärast direktiivi 92/81 vastuvõtmist on tekkinud uutmoodi konkurents lennu- ja raudteevedude vahel, ei

järeldu sellest, et direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punkt b oleks muutunud õigusvastaseks. Olukorda peab hindama ühenduse seadusandja, kel on selleks lai kaalutlusruum, ning vajaduse korral peab ta otsustama kehtivate sätete muutmise vajalikkuse üle.

113 Mis puudutab hageja argumenti, et komisjon ja nõukogu on direktiivi 2003/96 sätetega ette nähtud maksuvabastuste osas kehtestanud riigiabi puudutavatest normidest lähtuva üksikasjaliku uurimise, siis tuleb märkida, et selle direktiivi artikli 14 lõike 1 punktis b on ette nähtud vabastus, mis kehtib „energiatoo[detele], mida tarnitakse kasutamiseks õhusõiduki kütusena, välja arvatud eraviisilisteks lõbuledudeks”. Sama direktiivi artikli 14 lõikest 2 tuleneb, et esiteks võivad liikmesriigid artikli 14 lõikes 1 sätestatud maksuvabastuse kohaldamisala piirata rahvusvaheliste ja liikmesriikidevaheliste vedudega, ning teiseks võivad nad jätta maksuvabastuse kohaldamata, kui on sõlminud kahepoolse lepingu teise liikmesriigiga. Seega on direktiivi 2003/96 artikli 14 ülevõtmise meetmete puhul tegemist olukorraga, kus liikmesriikidel on kaalutlusruum, mis selgitab ka seda, miks on direktiivi artikli 26 lõikega 2 ette nähtud riigiabi reguleerivatest sätetest kinnipidamise kontroll. Kõigest eeltoodust järeldub, et kolmas väide ei ole põhjendatud.

114 Lõpetuseks, esimene ja neljas väide põhinevad eeldusel, mille kohaselt hageja esitas kaebuse, mis oleks eeldanud komisjoni poolt selle põhjalikku uurimist. Arvestades asjaolu, et MinõStG § 4 lõikega 1 üksnes rakendatakse ühenduse õigusakti kohustuslikku sätet (vt eespool punktid 99–104), oli komisjon vaidlustatud otsuses õigustatud jätma kaebuse rahuldamata, ilma et seda oleks olnud vaja esitada komisjoniliikmete kolleegiumile ja algatada ametlik uurimismenetlus EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes.

115 Järelikult tuleb esimene, kolmas ja neljas väide tagasi lükata.

Teine väide, mis tuleneb põhjendamiskohustuse rikkumisest

Poolte argumendid

- ¹¹⁶ Hageja väidab, et vaidlustatud otsus tuleb tühistada, kuna rikutud on EÜ artikliga 253 ette nähtud põhjendamiskohustust. Kuna tegemist on otsustega, milles leitakse, et kaebuses viidatud riigiabi ei eksisteeri, peab komisjon esitama kaebuse esitajale põhjendused, miks on kaebuses toodud faktilised ja õiguslikud asjaolud osutunud riigiabi olemasolu tõendamisel ebapiisavaks (kohtuotsus Sytraval, punkt 64).
- ¹¹⁷ Käesoleval juhul ei võimalda vaidlustatud otsuse põhjendused mõista põhjusi, miks ei ole suudetud ebaseadusliku riigiabi olemasolu tõendada faktiliste ja õiguslike asjaoludega, millele hageja on kaebuses viidanud.
- ¹¹⁸ Komisjon ja nõukogu ei ole hageja teise väite toetuseks esitanud argumentide osas arvamust avaldanud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 119 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad EÜ artikli 253 alusel ette nähtud põhjendused vastama akti iseloomule ning neist peab selgelt ja ühemõtteliselt nähtuma akti vastu võtnud institutsiooni arutluskäik, mis võimaldaks huvitatud isikutel teada võetud meetme põhjendusi ning pädeval kohtul teostada kontrolli. Põhjendamiskohustust tuleb hinnata sõltuvalt konkreetse juhtumi asjaoludest, eelkõige akti sisust, esitatud põhjuste laadist ning huvist, mis võib akti adressaatidel või teistel otseselt ja individuaalselt puudutatud isikutel olla selgituste saamise suhtes. Põhjendustes ei pea olema ära toodud kõik asjassepuutuvad faktilised ja õiguslikud asjaolud, kuna seda, kas akti põhjendused vastavad EÜ artikli 253 nõuetele, ei tule hinnata mitte ainult selle akti sõnastuse alusel, vaid lähtudes ka kontekstist ning kõnealust valdkonda reguleerivatest õigusnormidest tervikuna (vt kohtuotsus Sytraval, punkt 63 ja viidatud kohtupraktika).
- 120 Käesoleval juhul nähtub vaidlustatud otsusest, et komisjon jättis kaebuse rahuldamata põhjusel, et MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktis a nimetatud vabastus kujutab endast direktiivi 92/81 rakendusmeetet, mitte abi andmise katset (vt eespool punkt 11). Vastupidiselt hageja väidetule on selline põhjendus oma lühidusele vaatamata selge ja mõistetav.
- 121 Järelikult tuleb ka teine väide põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

Viies väide, mis tuleneb EÜ artikli 307 ja rahvusvahelise õiguse normide rikkumisest

Poolte argumendid

- ¹²² Hageja väidab, et komisjoni kinnitus, mille kohaselt riigiabi reguleerivate ühenduse õigusnormide kohaldatavus on välistatud 7. detsembri 1944. aasta Chicago konventsiooni (ÜRO lepingute kogumik, 15. kd, lk 295) ning paljude selle alusel sõlmitud lennuliiklust käsitlevate kahepoolsete kokkulepete alusel, ei ole kooskõlas ei rahvusvahelise õiguse sätete ega EÜ artikliga 307.
- ¹²³ Hageja väidab rahvusvahelise avaliku õigusega seoses, et rahvusvaheliste lepingutega ette nähtud õhusõidukikütuse maksuvabastus ei välista, et MinõStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktis a nimetatud vabastust käsitletaks vabastusena, mis rikub EÜ artikli 87 lõiget 1. 23. mai 1969. aasta Viini lepinguõiguse konventsiooni artiklis 30 sätestatud kollisiooninormi kohaselt (ÜRO lepingute kogumik, 788. kd, lk 354) kohaldatakse liikmesriikide vahel varem sõlmitud rahvusvaheliste lepingute sätteid vaid sel määral, milles need on kooskõlas hilisemate lepingutest tulenevate kohustustega, nagu kohustustega, mis tulenevad kuulumisest Euroopa ühendustesse.
- ¹²⁴ Mis puudutab ühenduse õigust, siis EÜ artikli 307 esimese lõigu kohaselt kaitstakse kolmandate riikide õigusi vastavalt rahvusvahelisele avalikule õigusele, kohustamata liikmesriike kohustuste osas, mis tulenevad enne ühenduse lepinguid sõlmitud lepingutest (Euroopa Kohtu 13. juuli 1966. aasta otsus liidetud kohtuasjades 56/64 ja 58/64: Consten ja Grundig v. EMÜ komisjon, EKL 1966, lk 430). Seega, kuna

käesoleval juhul oli tegemist ühendusesisese olukorraga, tuleb kollisiooni korral kohaldada esmast õigust (Esimese Astme Kohtu 10. juuli 1991. aasta otsus kohtuasjas T-69/89: RTE v. komisjon, EKL 1991, lk II-485, punkt 103). Seega, ka EÜ artiklit 307 arvestades ei välista ei Chicago konventsioon ega sellel põhinevad kahepoolsed rahvusvahelised lepingud riigiabi käsitlevate ühenduse õigusnormide kohaldamist MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunkti a suhtes. Pealegi on komisjon mitu korda nentunud, et Chicago konventsioon ei ole ühendusesiseste olukordade suhtes siduva jõuga.

- 125 Komisjon ja nõukogu ei ole hageja poolt tema viienda väite toetuseks esitatud osas oma seisukohta väljendanud.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 126 Väide ei ole asjakohane. Vaidlustatud otsus tugineb asjaolule, et MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktiga a riigiabi käsitlevaid ühenduse õigusnorme rikutud ei ole, kuna käesoleval juhul puudub riigile omistatav meede (vt eespool punkt 11). Järelikult komisjon asutamislepingu riigiabisätteid ei kohaldanud.

- 127 Seega, vastupidi hageja loodavale muljele ei tugine vaidlustatud otsus rahvusvahelisele õigusele. Komisjon ei ole riigiabi käsitlevate asutamislepingu sätete kohaldamata jätmise põhjendamiseks mitte mingil viisil rahvusvahelisele õigusele viidanud. Ta viitas rahvusvahelisele õigusele üksnes selleks, et selgitada kõnealuse vabastuse tausta ning et kinnitada, et direktiiv 92/81 oli rahvusvahelise praktikaga kooskõlas (vt eespool punkt 11).

128 Seda järeldust ei mõjuta asjaolu, et komisjon on vaidlustatud otsuses lisanud, et direktiiv 92/81 on „kooskõlas rahvusvahelise praktikaga, mis tugineb [ICAO] poolt [Chicago konventsiooni] alusel rakendatavale poliitikale”.

129 Siit järeldub, et viies väide on põhjendamatu.

Kuues väide, mis tuleneb võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisest

Poolte argumendid

130 Hageja meenutab, et võrdse kohtlemise põhimõtte keelab sarnaseid olukordi käsitleda erinevalt, v.a juhul, kui selline käsitlemine on objektiivselt põhjendatud (Euroopa Kohtu 13. aprilli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-292/97: Karlsson jt, EKL 2000, lk I-2737, punkt 39; vt ka eespool punktis 77 viidatud kohtuotsus Landschoot v. Mera, punkt 9).

131 Käesoleval juhul tekitab õhusõidukikütuse maksuvabastus, mis põhineb direktiivi 92/81 artikli 8 lõike 1 punktil b ning selle sätte siseriiklikku õigusesse ülevõtmiseks vastu võetud normil, st MinöStG § 4 lõike 1 punkti 3 alapunktil a, olukorra, kus hagejat ja Saksamaa-sisestel liinidel tegutsevaid lennuettevõtjaid ei ole koheldud võrdselt. Kuna hageja ja lennuettevõtjad pakuvad Saksamaa-siseste vahemaade läbimiseks teenust, mis teenuse kasutajate jaoks on nn asendatav, siis on hageja ja nimetatud lennuettevõtjad sarnases olukorras. Hageja rõhutab õhu- ja raudteeveo-sektori, eelkõige õhutranspordi ja kiirrongide vahelist konkurentsi. Seega väljendub hageja diskrimineeriv kohtlemine võrreldes riigisisestel liinidel tegutsevate lennuet-tevõtjatega asjaolus, et vaid viimati nimetatud on mineraalõlilede kehtestatud

aktsiisimaksust vabastatud. Selline erinev kohtlemine ei ole objektiivselt võttes põhjendatud. Lisaks on institutsioonid põhjendamatu diskrimineerimise olemasolu sõnaselgelt tunnustanud.

- 132 Hageja palub Esimese Astme Kohtul diskrimineerimine lõpetada, kohaldades *mutatis mutandis* EÜ artikli 231 teist lõiku (eespool punktis 77 viidatud otsus *Landschoot v. Mera*). Selline lähenemine võimaldaks kõnealust maksuvabastust hagejaga otseselt konkureerivate lennuettevõtjate suhtes mitte kohaldada.
- 133 Euroopa Kohus on 13. juuli 2000. aasta otsuses kohtuasjas C-36/99: *Idéal tourisme* (EKL 2000, lk I-6049) märkinud, et liikmesriigid võivad ebavõrdse kohtlemise vältimiseks maksustada ka õhutranspordi (punkt 33). Käesolevas asjas saaks ebavõrdse kohtlemise kaotada seeläbi, et kehtestada maksuvabastus ka kiirrongidele.
- 134 Komisjon ei ole väljendanud seisukohta põhjenduste osas, mis hageja on selle väite toetuseks esitanud.
- 135 Nõukogu leiab, et hageja tugineb ebaõigele eeldusele, st et raudtee- ja õhutransport on nendevahelisest konkurentsist tulenevalt võrreldavad ning et neid peab kohtlema ühtemoodi.
- 136 Nõukogu märgib, et seadusandjana on ta õhutranspordile iseloomulikke jooni arvestades pidanud asjakohaseks kehtestada maksuvabastus õhusõidukitele, välja arvatud eraviisilised lõbulennud. Kohus peab seadusandja ulatusliku kaalutlusõiguse teostamist kontrollides piirduma sellega, et kontrollib, kas ei ole tehtud ilmselget

viga ega ole tegemist võimu kuritarvitamisega, või kas kõnealune ametiasutus ei ole ilmselgelt ületanud talle antud kaalutusõiguse piire. Hageja ei ole selgitanud, mil moel on nõukogu talle kuuluva kaalutusõiguse kasutamisel toiminud ilmselgelt asjakohatult.

Esimese Astme Kohtu hinnang

137 Kohtupraktikast tuleneb, et võrdse kohtlemise põhimõte keelab käsitleda sarnaseid olukordi erinevalt, nii et see asetab teatud ettevõtjad teistega võrreldes ebasoodsa-masse olukorda, v.a juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (eespool punktis 130 viidatud otsus Karlsson jt, punkt 39; Esimese Astme Kohtu 6. märtsi 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-228/99 ja T-233/99: Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen v. komisjon, EKL 2003, lk II-435, punkt 272).

138 Esimese Astme Kohus leiab, et käesolevas asjas ei ole võrdse kohtlemise põhimõtet rikutud, kuna õhutranspordi valdkonna ettevõtjate olukord on ilmselgelt erinev raudteetranspordi valdkonna ettevõtjate olukorrast. Õhu- ja raudteeveoteenused on väga erinevad, arvestades nende tegevuse iseloomu, kulude struktuuri ja nende suhtes kohaldatavaid eeskirju, ega ole sarnased võrdse kohtlemise põhimõtet silmas pidades.

139 Esimese Astme Kohus on igal juhul seisukohal, et erinev kohtlemine on käesoleval juhul objektiivselt põhjendatud, arvestades nõukogu ulatuslikku kaalutusõigust igasuguse erineva kohtlemise objektiivsete põhjenduste osas (Esimese Astme Kohtu 11. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas T-267/94: Oleifici Italiani v. komisjon, EKL 1997, lk II-1239, punkt 47). Arvestades õhusõidukikütuse aktsiisimaksuvabastuse rahvusvahelist praktikat, mis on ette nähtud Chicago konventsiooniga ning riikidevaheliste kahepoolsete kokkulepetega, siis ühenduse õhutranspordiettevõtjate

ja kolmandate riikide ettevõtjate vahelist konkurentsi kahjustaks see, kui ühenduse seadusandja kehtestaks õhusõidukikütusele ühepoolset aktsiisimaksu. Järelikult oli direktiivi artikli 8 lõike 1 punktis b ette nähtud vabastus objektiivselt võttes õigustatud.

140 Seega tuleb ka kuues väide põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

141 Eeltoodust järeldub, et hagi tuleb tervikuna jätta rahuldamata.

Kohtukulud

142 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus tehti hageja kahjuks, jäetakse kohtukulud vastavalt kostja nõudele hageja kanda.

143 Kodukorra artikli 87 lõike 4 esimese lõigu alusel kannab nõukogu ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (esimene koda laiendatud koosseisus)

otsustab:

1. **Jätta hagi rahuldamata.**
2. **Mõista kohtukulud välja hagejalt.**
3. **Jätta nõukogu kohtukulud tema enda kanda.**

Vesterdorf

Cooke

García-Valdecasas

Labucka

Trstenjak

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 5. aprillil 2006 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

E. Coulon

B. Vesterdorf